

EGLUTÈ

1950 LAPKRITIS
GRUODIS Nr. 10

Redaguoja
BERN. BRAZDŽIONIS
Leidžia
LIETUVIŲ KULTŪROS
INSTITUTAS

Prenumerata:

Metams: Amerikoje \$3.00; kitur — \$3.50. Atskiras numeris 30 centų.

Prenumeratos pinigus siųsti adresu:

Eglutė, P. O. Box 22, Montello Station, Brockton 68, Mass.

PO VIENERIŲ METŲ

Nelengvi buvo Eglutei pirmieji metai — pirmieji jos gyvavimo žingsniai. Daug ji negalėjo duoti to, kas buvo planuota, norėta, tikėtasi. Tačiau dėl to gal kalta ne vien redakcija, bet ir patys skaitytojai; ypač tie "skaitytojai", kurie nepasiskubino Eglutės užsiprenumeruoti ir jos leidimo paremti. Jie skriaudė redakciją, administraciją, bendradarbius. Redaktorius svajojo nors po šiek tiek atlyginti bent nuolatiniams bendradarbiams, kurie visi pragyvenimą turi sunkiai užsidirbti fabrikuose ir rašė valandomis, nutrauktomis nuo poilsio. Deja, be nuoširdaus padėkos žodžio niekuo kitu jis negalėjo atsilyginti. Tat dar kartą nuoširdžiai ir draugiškai dėkoju visiems kolegoms rašytojams, ačiū dail. P. Osmolskiui, meniškai Eglutę papuošusiam, platintojams, kurie už menką, o neretai ir be jokio nuošimčio laikraštėlį skleidė mažųjų tarpe. Tik visų pastangos ir bendras darbas įgalino Eglutę žaliuoti metus ir su geresne viltimi žengti į antruosius.

Tegu antrieji metai Eglutei duoda dar kita tiek skaitytojų. Juos surasti tepadedą tas tūkstantis dabartinių prenumeratorių, kurie tikrai nori, kad Eglutė eitų ne metus ir ne dvejus, kad ji būtų įdomesnė, turiningesnė, gražesnė, didesnė. Visi auginkime šį lietuviybės medelį, kad ir svetimose žemėse jis būtų gyvas ir žalias, nes per jį reikšis ir mūsų mažųjų gyva ir gaivi lietuviškoji siela.

Naujam redaktoriui linkiu geriausios sėkmės.

Redaktorius

EGLUTĖ - THE LITTLE FIR. Magazine for children. Published monthly, except during July and August, by the Lithuanian Cultural Institute. Editor B. Brazdžionis, So. Boston, Mass.

December, 1950. Volume 1. Number 10.

Subscription: \$3.00 yearly.

Outside U.S.A. — \$3.50 yearly.

Single copy 30c

Entered as second-class matter at the post office at Lawrence, Mass.

Application for transfer of second-class entry to Brockton, Mass. is pending.

Angelai sveikina gimusį Jėzų.

ADVENTAS

STASYS YLA

Baltos sniegulės
Tuoju kris, tuojaus, —
Jėzau ateiki,
Mums iš dangaus.

Mūs sielos vartai
Tau atviri —
Laukiam vaikučiai
Klusnūs, geri.

KALĖDINĖ ARMONIKA

B. ALYS

Tai buvo dar Lietuvoj. Kaziukas buvo mažas, nevaikščiojo į mokyklą ir žaidė namuose su seserim Elenute, kuri buvo dar mažesnė ir už jį. Kaziukui prieš Kalėdas teta padovanojo raudonom ir žaliom gėlytėm dažytą gražų sviedinį ir pasakė:

— Tu, Kaziuk, viską išmėtai. Jei iki Kalėdų nepamesi sviedinio, nepradursi jo arba nesudraskysi, ir jei visada būsi geras, aš tau Kalėdoms nupirksiu armoniką.

— Tikrą armoniką? — paklausė Kaziukas.

— Visai tikrą, — atsakė teta, — visai tikrą, bet nedidelę. Kaip tik tau.

Kaziukas pažadėjo būti geras. Jis klausė tėvelių, neskriaudė sesutės Elenutės, nemėtė gaidžio akmenėliais, netampė katino už ausų, nejojo ant šuns Margio, ir iš viso elgėsi gerai, nes jam labai reikėjo armonikos.

Bet visai prieš Kalėdas Kaziukas žiūri, kad nebėra sviedinuko. Su juo žaisti buvo nusibodę ir todėl tik prieš šventes sviedinio pasigedo. Išieškojo visus palovius ir kertes, bet niekur nerado. Rodos, niekad nebuvo to gražaus sviedinio su raudonom ir žaliom gėlytėm. Ir Kaziukas išsigando: „O kas bus, jei teta pamatys, kad nėra sviedinio ir nenupirks armonikos?“ Bet teta buvo užsiėmusi savo darbais, tėveliai irgi turėjo kitų reikalų, ir niekas nepastebėjo Kaziuko rūpesčių prapuolusiu daiktu. Kaziukas niekaip negalėjo atsiminti, kur galėjo sviedinėlis dingti. Gal kartais vaikai pavogė ar sesutė Elenutė kur nors užkišo?

Taip jam besirūpinant atėjo Kūčių diena. Visi ruošėsi Kalėdoms, o Kaziuką kankino rūpestis: tikriausiai jis nebegaus armonikos, jei teta sužinos, kad Kaziukas dovanotų daiktų nesaugo. Galbūt, teta jau tai ir žino, nes nieko nebeužsiminė apie armoniką. Jei turėtų Kaziukas sviedinį, galėtų tetos akyse su juo pažaisti ir pasakyti:

— Matote, teta, sviedinį tebeturiu, tai Kalėdoms tikrai nupirksit armoniką. — Bet dabar Kaziukas to negalėjo pasakyti. Jis tylėjo ir ieškojo.

Kūčių dieną teta, bekalbėdama su mamyte ir tėveliu, pasakė:

— Šianakt neužmirškite pasiklaudyti, ką pasakys mūsų bėris, nes Kūčių naktį visi gyvuliai kalba.

— Juokai, niekas niekada nėra girdėjęs, — pasakė mamytė.

— Neklausė, tai ir negirdėjo, o vistiek kalba, — nenusileido teta.

— Šianakt galėsite pasiklaudyti, — nusišypsojo tėvelis, — tada tikrai sužinosit.

Visi nusijuokė, gi Kaziukas pagalvojo, ar neverta būtų naktį nueiti pas šunį Margį ir paklausti, ar kartais nematė sviedinio. Jis visur laksto, daug žino ir gerai užuodžia. Bet naktį keltis ir šalta ir baisu. O gal kartais katinas naktį kalbės? Jis visada guli virtuvėj. Bet su kuo kalbės katinas, jei jis vienas? O kartais gal ir vienas kalbėti, nes Kaziukas girdėjo ir tetą kartais vieną kalbančią. Bet kažin, ar katinas gyvulys? Kažkada girdėjo Kaziukas, kad ir ožka ne gyvulys. O katinas dar mažesnis. Taip begalvodamas Kaziukas paklausė apie krosnį besitriūšiančios mamytės:

— Mamyt, ar katinas gyvulys?

— Na, kas čia dabar? Aišku, kad gyvulys. Mažas, bet vistiek gyvulėlis, — atsakė mamytė, kažką dėdama ant krosnies..

Kaziukas ilgai galvojo. Jis naktį atsikels, kai laikrodys išmuš dvyliką ir įeis į virtuvę. Bus įdomu užgirsti katiną kalbant ir gal sviedinį jis bus kur nors belandžiodamas po kertes užtikęs. Kai po Kūčių visi sumigo, Kaziukas ilgai klausėsi. Jis palaukė, kol laikrodys išmušė dvyliką kartų ir tada tyliai išsoko iš lovos. Šaltas oras jį apipylė, kaip vandeniui, bet jis vistiek ant pirštų galų eidamas pasiekė virtuvę. Prie krosnies švietė žalios katino akys. Matyt, jį nubudino Kaziuko žingsniai. Kaziukas tylomis pasilenkė ir pasakė katinui tiesiog į ausį:

— Katinėli, ar nematei mano sviedinio?

Katinas išsigando taip netikėtai Kaziuko užkluptas, pašoko ir koja gribstelėjo jam per skruostą. Kaziukas pašoko atgal, ranka perbraukdamas per veidą, kuris labai perštėjo. Jis sudavė

ranka katinui per galvą ir su perštinčia nosim atsigulė. Kaziukas negreit begalėjo užmigti. Jo galvoje buvo mintis: kažin, ar labai įdrėskė? Gal rytoj rytą jokio ženklo nebus?

Kai rytą Kaziukas atsikėlė, tėveliai buvo išvažiavę į bažnyčią. Kaziukas skubiai nubėgo prie veidrodžio. Tikrai, dešinėj pusėj nosies buvo raudonas brėžis. Kaziukas nusiprausė, o teta, kai padėjo jam ir Elenutei pusryčius, pamatė Kaziuko sudraskytą veidą ir paklausė:

— Kur nosį nusibraižei? Tai vaikas! Būsi per šventes apsidraskęs.

Kaziukas verkdamas pamelavo:

— Katiną šiandien rytą paėmiau panešiot ir sudraskė.

— Neverk, — tarė teta, — žiūrėk net Elenutė juokiasi, štai tau armonika. Vakar būčiau atidavus, bet sakau grosi per naktį. Nosis sugis. Šiandien gimė Jėzus, taikos šventė, tai reikia ir katinui atleisti. Jei visi žmonės būtų geri, tai visiems ir visada būtų gera, kaip per Kalėdas. O Elenutei Kalėdų senis atnešė lėlę.

Kaziukas net valgyt nebenorėjo. Teta nukrausčius stalą ant kėdės padėjo katinui pieno, kad neatimtų Margis, kuris kambario kertėj gulėjo galvą padėjęs tarp kojų, lyg negyvas. Kaziukas pabandė groti, o kai teta išėjo į kitą kambarį miegot ar melstis, pradėjo labai stipriai traukti armoniką. Gražūs garsai skrido iš tos blizgančios dėžutės, ir Kaziukui buvo labai smagu. Elenutei irgi labai patiko, ir ji, įsikišusi į burną pirštą, klausėsi to gražaus Kaziuko grojimo. Tik Margis pabudo ir pradėjo cypdamas draskyti duris. Kaziukas jį išleido laukan ir vėl griežė. Tada katinas, palikęs ant kėdės neišlaktą pieną, palindo palovin.

— Kažin ką tas katinas ten pamatė? — pasakė Kaziukas ir atsargiai padėjęs ant stalo armoniką ir uždraudęs Elenutei ją paliesti, pakišo galvą po lova. Katinas tupėjo susitraukęs, lyg jam būtų šalta. Kaziukas norėjo lįsti atgal, bet žiūri, kad už vienos lovos kojos užsispraudęs guli sviedinys. Kaziukas jį ištraukė, išmetė į vidurį kambario ir iš to džiaugsmo dar labiau pradėjo groti.

Kai grįžo namo tėveliai ir apibarė Kaziuką už apdraskytą nosį, vėl visi pradėjo kalbėtis apie Kūčias ir Kalėdas, Kaziukas tarė:

— O aš žinau, kad gyvuliai kalba Kūčių naktį.

— Iš kur tu žinai? — paklausė tėvelis.

Kadangi sviedinys buvo atsiradęs, ir armonika buvo jau gauta, Kaziukas įsidrąsinęs papasakojo kaip naktį atsikėlęs, kaip klausė katino ir kaip šiandien katinas palindęs po lova parodė sviedinį.

— Išsigandęs tavo muzikos Margis išbėgo lauk ir katinas palindo palovin nuo tavo griežimo, — nusijuokė tėvelis.

— Vistiek gyvuliai kalba, — pasakė teta, bet jos niekas nebeklausė, nes visi baigė valgyti, tėvelis skaitė laikraštį, o mamytė kraustė nuo stalo indus. Elenutė užmigo lovoj apsikabinus naują lėlę, o Kaziukas pyko ant katino, kam šis rodosi labai daug nusi-manęs muzikoj ir lenda į palovį pasislėpti nuo puikaus griežimo. Kaziukas norėjo pasigauti katiną, uždaryti į kertę ir groti jam ilgai prie pat ausų, bet atsiminęs, kad teta liepė atleisti katinui už apdraskytą nosį, Kaziukas nutarė atleisti ir už muzikos nesiklausymą. Kaziukas atsitūpė ant kėdės prie lango ir žiūrėjo į lauką. Buvo tylu ir labai gera. Kaziukas tik negalėjo suprasti, kodėl negali žmonės visą laiką būti vienas kitam geri, kad visada būtų Kalėdos ir visada jis galėtų groti nauja armonika.

K Ū Č I O S

STASYS YLA

Atėjo Jėzus,
Prie stalo meldžias
Gimė vaikelis.
Mama, tėvelis.

Tėvelis laužo
Mums paplotėlį,
Mama dalina
Po gabalėlį.

Ačiū Tau Jėzau,
Už dovanėlę.
Sotink ir laimink
Mūs šeimynėlę.

MAŽŲJŲ MALDOS / *Stasys Ma*

RYTO MALDA

Atsikėliau iš miegelio,
Ačiū, Dieve, po nakties —
Tavo akys šią dienele
Te visur mane lydės.

Laimink mamą, laimink tėtį,
Sesutes ir broliukus
Ir prašau visiems padėti
Rasti tėviškėn takus.

VAKARO MALDA

Dieve, naktį šią žaigždėtą
Laimink brolius, tėvelius,
Kad visi ramiai ilsėtų,
Kad pamirštų vargelius.

O kur aš buvau negeras,
Ar tėvelių neklausiau, —
Man atleisk, Dievuli geras,
Ir užmigt padėk, prašau.

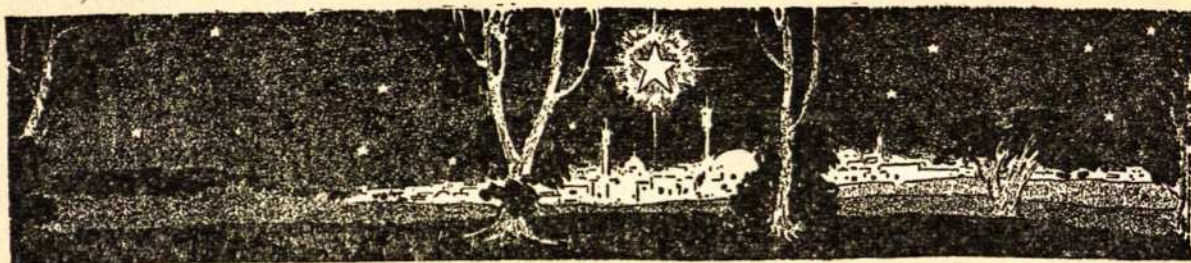

KUNIGĖLIO ŠVENTĖ

Baltos rankos
Kunigėlio
Šventą Ostiją
Iškėlė.

Ir kas šventę,
Kas dienele
Baltą Ostiją
Jis kelia.

Kelia Ostiją,
Aukoja, —
Jėzaus auką
Pakartoja.

ALDUTĖ IR AUTOMOBILIS

ALOYZAS BARONAS

Aldutė nors dar nelankė mokyklos, bet jau buvo nemaža. Ji žinojo kodėl čia atbėgo tėveliai ir kodėl negrižta namo. Mamytė jai kartą pasakė:

— Aldute, niekada nemeluok. Negalima meluoti. Mes čia atbėgom nuo melo. Mes turime jo nekęsti. Mūsų tėvynėje blogi žmonės daro viską kitaip negu kalba ir todėl ten labai bloga gyventi, ir mes ten negalime sugrįžti.

Aldutė tikėjo mamytei ir tėveliui. Ji žinojo, kad tenai paliko jų nameliai, apie kuriuos augo gėlės ir medžiai, o čia jie turi gyventi rūsyj. Niekas jų kitur nenori priimti, nes Aldutė ir jos brolis Vytukas yra vaikai. Niekas nenori vaikų, nes, sako, jie laksto ir verkia. Bet Aldutė niekur nelakstė ir verkė labai retai. Ji dažniausiai būdavo kartu su mamyte arba su Vytuku, kuris buvo dar laba mažas, bet mokėjo joti ant medinio arklio ir traukti be vieno rato medinį vežimėlį, kuriame sėdėjo nulažytomis ausimis molinis kiškis. Tėvelis vienas dirbo, ir, kai jis grįždavo iš darbo, būdavo visiems labai linksma. Kartais Aldutė nubėgdavo pas kaimynų vaikus. Jie buvo turtingi ir turėdavo gerų žaislų. Bet labiausiai jai patikdavo automobilis. Labai mažas automobiliukas, bet važiuoja, kaip tikras.

Vieną dieną mamytė ir tėvelis ilgai tarp savęs kalbėjosi ir tarė Aldutei:

— Aldute, tu jau didelė mergaitė. Tau reikia drabužėlių ir Vytukui reikia. Ateis žiema ir bus šalta. Tėvelis negali tiek daug uždirbti. Mamytė turės padėti. Dabar tu galėsi likti viena su Vytuku, kartais ateis teta Antosė pabūt su jumis, kol mes sugrįšime iš darbo. Paskui mes galėsime gauti geresnius kambarius ir drabužėlius tau nupirksim, ir žaislų naujų. Dabar, kol tu neini į mokyklą, galėsi pasaugoti Vytuką, o mes dirbsime. Tėveliui vienam per sunku. Paskui visiems bus geriau.

Labai nenorėjo Aldutė viena namie būti ir tetos Antosės ji nemėgo, nes ji barėsi už kiekvieną nieką. Aldutė jai visada būdavo gera, bet tetai Antosei nepatiko vaikai. Sako, triukšmą kelia ir akmenimis mėtosi. Mamytė pradėjo dirbti. Ji ėjo vėliau į darbą negu tėvelis ir vėliau grįždavo. Bet vistiek tris valandas Aldutė būdavo viena su Vytuku. Ji išeidavo į užpakalinę gatvelę pasižiūrėti vaikų ir namų. Į didžiąją gatvę tėvelis buvo uždraudęs eiti, todėl ji ir neidavo.

Vieną dieną Aldutė išsivedė Vytuką į kiemą, ir jie sėdėjo žolėj. Medyje šokinėjo dvi voverėlės ir mėtė lapus žemėn. Aldutė žiūrėjo į voveris ir žoles, kuriose čirškė žiogas. Ji niekaip jo negalėjo rasti. Vytukas žaidė užkasdamas smėlyje savo beausį kiškį ir vėl iškasdamas. Netoli jų kaimyno vaikas Bil važinėjo mažą automobiliu. Jis buvo mėlynai dažytas ir labai blizgėjo. Kai Bil įsėsdavo ir važiuodavo, Aldutė pagalvodavo, kad būtų gera tokį automobilį turėti. Ji ir Vytuką pavažinėty. Ji nubėgo ir žiūrėjo, kaip sukasi automobiliuko maži rateliai ir jau norėjo paprašyti Bil, kad leistų ir jai pasivažinėti, bet staiga atsiminė Vytuką. Ji tebuvo pas Bil tik kelias minutes, bet tėveliai sakė nepalikti Vytuko vieno nė pusės minutės. Aldutė skubiai sugrįžo atgal. Gi žiūri: Vytukas stovi prie kaimyno didelio ir gražaus žalio automobilio ir su vinim kažką rašo ant blizgančių durų.

— Žiūrėk, šunį ir katę nupiešiau, — pasakė Vytukas.

Aldutė labai išsigando. Ji nutvėrė Vytuką ir įvedė į kiemelį. Paskui su rankyte norėjo ištrinti tas suraižytas vietas ant automobilio durų. Nebuvo tai panašu nei į šunį, nei į katę, bet buvo įbrėžta labai giliai, ir Aldutė niekaip negalėjo nutrinti. Ji spjaudė ant durų ir su savo marga priejuostėle trynė, bet vistiek žymėjo, ir gana. Nusiminusi Aldutė įėjo su Vytuku į kambarį. Vytukas norėjo vėl eiti į lauką, bet Aldutė bijojo. Ji bijodama laukė pareinant tėvelių. Kai Vytukas apsiramino ir vėl ėmė žaisti su aplaužytu moliniu kiškiu, Aldutė susirangiusi lovoj tylomis pradėjo melstis.

— Dievuli, duok, kad automobilis vėl sveikas būtų, kad niekas nepamatytų ir nesužinotų...

Jai taip besimeldžiant sugrįžo tėvelis ir vėliau mamytė. Jie skundėsi, kad truputį pavargo ir Aldutei jų buvo labai gaila. Bet jie visi kartu valgė, sėdėjo ir visiems buvo gera. Tėvelis skaitė laikraštį, o mamytė prausė Vytuką. Jis buvo murzinas, ir jo rankutės buvo kaip ciuckio kojos. O Aldutė vis galvojo apie automobilį. Ji bijojo, kad neateitų paklausti, kas subraižė duris.

— Gal ir neateis, — pagalvojo Aldutė. — Gal nepamatys. Nelabai žymu, o važiuoti vistiek galima.

Buvo visai pavakarys. Mamytė jau rengėsi Vytuką paguldyti, kai į vidų įėjo kaimynas. Jis buvo susirūpinęs, bet nepiktas. Jis pasisveikino su tėveliu ir mamyte, perbraukė ranka per Aldutės galvą ir žiūrėdamas į tėvelį pasakė:

— Aš nežinau, bet man rodos, kad jūsų vaikai subraižė mano automobilį. Man labai nemalonu, bet mašina visai nauja, ir pataisymas kaštuos apie dvidešimt penkis dolerius.

Aldutė nusigandusi stovėjo kertėj. Buvo truputį tamsu ir ji norėjo, kad būtų dar tamsiau. Taip tamsu, kad jos niekas nematytų. Ji galvojo: "Pasakysiu, tai mamytei ir tėveliui reiks užmokėti. Jie sunkiai dirba, ir abu neturi pinigų. Už tiek pinigų būtų nauja priejuostėlė ir suknytė, ir labai daug skanių ledų. Galėtų valgyti visą vasarą. O Aldutė taip myli tėvelius ir žino, kad tie sunkiai uždirbti pinigai yra labai reikalingi. Bet neprisipažinti yra melas. Nuo melo visi čia atbėgo. Nuo melo, mamytė sakė, visas pasaulis kenčia. Bet prisipažinti, tai reiškia atimti iš tėvelių daug pinigų. O juk niekas nematė. Nepasakysiu ir bus baigta. Nereiks nei mokėti, nei ją kas nors bars už Vytuko nesaugojimą."

Kaimynas tuo laiku vėl pasakė:

— Aš nežinau, bet viena moteris matė jūsų mažiausiąjį apie ten sukiojantis. Man labai gaila, bet aš turiu tai pasakyti.

— Aldut, vaikel, ar tikrai taip buvo? — paklausė mamytė ir tėvelis taip pat dar pasakė:

— Buvai kartu su Vytuku ir žinai.

Aldutė pažiūrėjo į Vytuką ir pradėjo verkti. O jis niekuo nesirūpindamas kalė ratus, nutvėręs beausį kiškį už uodegos. Ji išsigando, o be to, ji nutarė nepameluot. Jei meluos visi ir visada, tai jie niekada negrįš namo į savo namelius apie kuriuos auga gėlės ir kur nereikia rūsy gyventi ir tetos Antosės bijoti. Be to, jei nepameluos, ir Dievulis nepyks.

— Aš nenorėjau, aš tik truputį nuėjau pažiūrėt mažo automobiliuko, Vytukas ir padarė, — sakė Aldutė verkdamą, galvą įkišusi į ant sienos kabantį mamytės apsiaustą.

Tėveliai žvilgtelėjo vienas į kitą, gi kaimynas pažiūrėjo į verkiančią Aldutę, į mažą žemą kambarėlį, į Vytuką bežaidžiantį sulaužytais žaislais ir jam pagailo Aldutės, Vytuko ir tėvelių. Jis atsisuko į tėvelį ir tarė:

— Žinote man nuostoliai, bet aš žinau, kad jūs čia nauji gyventojai, ir jums visko labai trūksta. Tegu bus pusiau. Jūs sumokėsite dvylika dolerių, o likusius pinigus aš.

— Vis vaikai. Vis su jais bėdos, — tarė tėvelis. — Aš suprantu, kad mūsų kaltė, bet nėra kam prižiūrėti. Abu dirbam. Ačiū už nuolaidą. Sumokėsiu savaitės gale.

— Aš palauksiu, — apsidžiaugė kaimynas, ir jie abu išėjo pažiūrėti subraižytos mašinos.

Mamytė paglostė Aldutės gelsvus plaukučius ir tarė:

— Blogai, Aldute, blogai, kad tu kažkur bėgioji ir kad Vytuką palieki vieną. Labai blogai, bet dabar neverk. Nereikia. Mes daug ką iš tėvynės bebėgdami pametėm, bet teisingumas paliko. Daiktus gali nupirkti, bet teisingumas jokiais pinigais nenuperkamas. Gerai, kad nemelavai. Užmokėsime ir bus baigta.

Aldutė vis verkė. Jai labai buvo liūdna, bet mamytė nieko jai daugiau nebesakė ir guldė Vytuką, bardama užėjimą į gatvę ir svetimų daiktų lietimą. Paskui mamytė paguldė ir Aldutę ir vis kalbėjo apie tai, kad pinigai ir daug kitų dalykų yra brangūs, bet teisybė yra brangiausia. Tik tėvelis atėjęs tylus ir kažką galvodamas, stovėjo prie stalo ir žiūrėjo į žemą ir tamsėjantį langą.

ALGIO ŽIRGAS

JONAS RŪTENIS

Pirko tėtis Algiui žirgą,
Jo kaktoj žvaigždėlė mirga.
Nors jis mažas ir medinis,
Bet bus jojant pirmutinis.

Eiklios kojos to žirgelio.
— Traukitės visi iš kelio!
Nesvarbu jam upės, tiltai...
— Pasisaugok, liks tik miltai!

Lekia žirgas, tartum vėjas —
Algirdas šaunus jojėjas:
Šimtas šuolių — vandenynas,
Antras šimtas — ir Berlynas!

KUR MŪSŲ NAMELIAI?

V. KLEVELIS

Kur mūsų nameliai?
Aš jų nežinau.
Tik porą metelių
Tenai gyvenau.

Man sakė mamytė:
Ten miela, gražu —
Daug buvo kaimynų
Vaikučių mažų.

Bėgiojom ir žaidėm
Laimingi linksmi...
Nuliūdom, pravirkom
Svetur eidami.

Kur mano nameliai?
Dievaž, nežinau...
Nedaugel dienelių
Tenai gyvenau.

SUGRIŠ PAVASARĖLIS

STASYS DZIUGAS

Ko, vėjeli rudenini,
Rūsčiai švilpauji miškuos?
Ar negriš jau vyturėlis,
Ar gegutė nekukuos?

Ko, pilkasis debesėli,
Temdai man dangaus kelius?
Ar dėl to, kad tėviškėlėj
Šalnos kanda žiedelius?

Betgi aš nenusiminsiu,
Kad liūdni tušti laukai —
Vėl sugriš pavasarėlis,
Vėl pievelėj žais vaikai.

VYT. TAMULAITIS

9. Geležinės rankos

Grižęs vėl į gimtosios pievos padangę, sėdėjau sau vienas po kmynų krūmu ir galvojau, koks įvairus ir nuostabus pasaulis. Buvo graži mėnesiena, ir mintys, kaip tas nenuorama vėjas, skrido ten ir atgal. Toli, anapus ežero, dainavo avižė, ir smelkėsi į krūtinės gilumą jos švelni, kažko graudi daina. Neiškentęs ir aš pakėliau savo smuiką. Bet nė vienos stygos nespėjau užgauti, kaip rūstus balsas sušuko tiesiog į ausį:

— Užteks tau tą birbynę čirpinti, tu pasaulio perėjūne. Mes dabar trumpai ir drūtai pasikalbėsime.

Nejuokais krūptelėjau ir tą pačią akimirką bandžiau duoti gerą šuolį pievos gilumon. Bet kokia dešimtis stiprių geležinių rankų nutvėrė mane už kojų ir už rankų.

— Dabar, atrodo, jau nebeištrūksi, vyruti! — tas pats rūstus balsas spiegė į ausį. — Tuo pat galėčiau tavo galvą, kaip arbūzą, nuspirti nuo pečių. Bet toli gražu būtų per lengva mirtis tokiam krienui, kaip tu. O, kaip seniai tavęs ieškome. Tą kartą akys neapgavo.

Nakties tamsoje bandžiau išvelgti veidą to, kuris taip piktai kalbėjo. Bet nė sprando pajudinti negalėjau. Taip stipriai laikė mane daugybė rankų.

— Na, dabar keliaujam į sapnų šalį, — pamėgdžiodamas mano balsą, šaukė rūstus milžinas. — Marš! — sukomandavo, ir žalsvi šarvai žybtelėjo mėnulio šviesoje.

Tik dabar atsiminiau plėšikų vestuves. Atsiminiau, kaip tada išsigelbėjau nuo mirties, pažadėdamas plėšikų sužadėtinę nuvesti į sapnų šalį.

— Ir ne čia tavo paikumas, — rėkė man be pertraukos į ausį, — kad tu apgavai mūsų sužadėtinę. Daug kas meluoja ir bando suktis bėdoje. Bet tu, paikas padare, ne tik melavai, bet

ir įspyrei mūsų sužadėtinei tiesiai į nosį. Įspyrei į pačią gražiausią nosytę visame pasaulyje savo kreiva koja. Ak, kaip mielai aš tau ją išsukčiau ir į gabalėlius sulaužyčiau. Še tau! Še! — pradėjo boksuoti mane, ir dabar aiškiai pamačiau vieną iš tų septynių sužadėtinių.

Man net akyse pažaliavo, pagalvojus, kokia didelė plėšikų rūstybė turėjo kristi ant mano galvos, kai vėl pakliuvau į jų rankas.

— Ar jūs mane dabar suėsite? — paklausiau.

— O tu kvaišiau! Kas tave ės! — atšovė plėšikas. — Tu jau seniai už akių nuteistas daug baisėsne bausme. Ir sprendimas pasirašytas. Bet jį išgirsi iš tos lūpų, kurią vestuvių puotoje taip įžeidei. Tik tiek galiu pasakyti, kad tris dienas ir tris naktis plėšikų taryba laužė galvas, tau bausmę rinkdama. O dabar pirmyn! Dar tolimas kelias lig senojo kelmo.

Plėšikai skubėjo. Jie vilkte vilko mane per žoles ir kupstus, lipo vienas kitam ant kojų, stumdėsi ir grūdosi. Ir mes ne tiek pirmyn yrėmės, kiek vietoje sukiojomės. Kur tik galėjau, kabinauši už žolių, kišau jiems koją, kad tik laimėčiau daugiau laiko. Nors ir stiprūs jie buvo, bet greit sušilo ir užduso tokią naštą vilkdami. Aiškiai žinojau, kad jie norėjo mane gyvą parsigabenti. Kas jiems iš to, kad parneš namo pasidalinę, kas galvą, kas kojas ar sparnus. Reiškia, dar mirties nebuvo čia pat. Reikėjo skubiai ką nors galvoti, kaip išsisukus, nors likimas buvo aiškus ir bausmė neišvengiama.

Kas daryti? Nakties tamsoje būčiau veltui pagalbos šaukęsis. Pagaliau, kas būtų drįsęs stoti į kovą su tokiais stipriuoliais? Ar mano geroji draugė Boružė Septyntaškė, kuri kažkur toli gal rašė ant ramunės lapelio eiles? Ar antra slieko pusė, kuri lindėjo giliai žemėje ir pati tokių nenaudėlių baisiai bijojo? Tik vienas mėslavabalis Storpilvis, kuris buvo šios apylinkės savisaugos pirminkas, galėjo mane apginti. Bet jis garsiai knarkė savo nedailiuose namuose pasislėpęs. Nors mane plėšikai pratempė beveik pro patį jo namo langą, ir aš šaukiau kiek begalėdamas pagalbos, bet jis, rijūnas, matyt, nė sapnuot nesapnavo, kad jo triukšmingų krikštynų muzikantą septyni barzdoti plėšikai pro patį nosį mirtin velka. O, jei jis būtų tai žinojęs! Vienmarškinis būtų pagalbon išlėkęs, net slogos gauti nebijodamas.

Bet taip jau gyvenime esti, kad nelaimė visada mus vienus, be draugų, užklumpa. O kai draugai atsiranda, jei dar galvą ant pečių išnešei sveiką, telieka midų užraugti, kad jiems tavo išgyvenimų nenusibostų klausyti, ir pasakojant grožėtis, kaip jie galvomis linguoja, kumščius gniaužia ir grūmoja nematomam priešui, jį į dulkes sumalt pasiryžę.

Kol plėšikai keikdamiesi ir murmėdami mane tempė, šimtus planų išgalvojo mano makaulė... Bet tie planai beregint buvo žiaurių plėšikų suardyti, ir aš vėl kapsčiausi ir planavau iš naujo, ir tos kelios valandos man atrodė kaip amžinybė, lyg visą gyvenimą taip būčiau praleidęs tarp geležinių plėšikų rankų.

10. Didžioji plėšikų bausmė

— Rytuose pradėjo brėkšti, — pasakojo toliau svirplys muzikantas. — Bet juo šviesiau degė rytai, juo gaudžiau darėsi man širdyje. Ne, mirties aš nebijojau, bet buvo gaila palikti šį gražų, pilną nuostabių dalykų pasaulį. Daug dar buvo neaplankytų vietų, neišgyventų nuotykių. Rengiausi koncertuoti šv. Jono naktį ant Veliuonos piliakalnio, kur, sako, senovės kovūnai atsikelia iš kapo ir klausosi naujųjų Lietuvos dainų. Buvau numatęs koncertą ir prie Raudonės pilies, kur giliai po žemėmis dejuoja nekaltai nukankintų žmonių vėlės. O ir Kauną reikėjo dar kartą aplankyti. Didžiuosius Teatro rūmus jau buvau matęs, bet būtinai dar norėjau patekti į Jaunimo Teatrą, kur girdėjau, buvo ruošiamas statyti rašytojos Nakaitės muzikinis vaidinimas apie žiogą ir skruzdes. Žiogas tai buvo mano tikras pusbrolis, grojo beveik taip gražiai, kaip ir aš, tik toks skirtumas, kad jis ne juodu, o žaliu švarku dėvėjo.

Taip, mano bičiuliai, daug gražių dalykų dar mano širdis troško išgyventi prieš atsisveikindama su šia žeme. Ir jokių būdų nenorėjau tikėti, kad šis rytas būtų mano gyvenime paskutinis.

Staiga mano kojos užkliuvo už palaužtos smilgos, ir plėšikai stabtelėjo, negalėdami manęs pajudinti nė iš vietos. Keli atsispyrę žemės mane taip stipriai timptelėjo, kad vos nepertrūkau per pusę.

— Ei, jūs atsargiau, — žiūrėkite, nepadarykite jam galo. Jis turi būti teisman pristatytas sveikas ir gyvas! — šaukė vienas plėšikas, kuris visus kitus komandavo. Matyt, buvo vyresnysis. — Kokia nauda mums būtų iš jo negyvo, — kalbėjo toliau. — Ko gero, plėšikų kelmo vyriausioji taryba dar mus visus apkaltintų, kad blogai savo pareigą atlikome, per anksti jam galą padarydami ir tuo pačiu paskirtą bausmę sumažindami.

“Aha, galvojau sau vienas, rėiškia, jie bijo, kad aš per anksti nenumirėčiau!” Tuoju šoko mintis galvon apsimesti negyvu. Ką jie tada darytų? Bet turėjau šitokią savo mirtį suvaidinti taip įtikinančiai, kad nė mažiausio įtarimo nekiltų plėšikams. Be to, man labai rūpėjo sužinoti, kokią gi bausmę plėšikai buvo paskyrę, kad ji didesnė už mirtį. Dar kartą viską apgalvoję, pasiryžau veikti.

— Oi, šoną, šoną... Kaip tik ta vieta, kur širdis yra. Skauda... neištversiu! — ėmiau šaukti ne savu balsu ir vartyti baltas akis, lyg giltinė jau iš tikrųjų griebtų mane už kaklo.

Plėšikai sujudo, sunerimo ir atleido spaudę gerklę. Bet aš nenutilau.

— Šoną! Šoną! Širdį... širdį! Trūksta kvapo! — Užmerkiau akis ir ištiesiau kojas.

— Nespausk jam šono! — suriko vyresnysis vienam plėšikui ir pats prišoko prie tos pusės. O aš nė krut. Nuleidau galvą ir leisgyvis pakrutinau ūsą, lyg jau tikrai išleisdamas paskutinį kvapą.

— Ei, muzikante, ar jau numirei? — sušuko vyresnysis, timpeldamas mane už kojos.

— Ne, dar visai nenumiriau, — atsakiau, — bet jaučiu, kad greitai tikrai mirsiu. Duokit vandens!.. trokštu...

Plėšikai paleido mane, šokdami ieškoti vandens. Jie sėmė nuo žolių lapelių rasą ir nešė rieškučiomis. Tik vienas plėšikų vyresnysis mane leisgyvį besaugojo. Pakako gero sprikto į nosį, kad jis kūliais apsiverstų. Kol atsipeikėjęs atsistotų, aš jau būčiau toli pievos smilgose. Jau buvau bekelelįs koją spirti į pačią plėšiko smalinę barzdą, kai jis pasilenkė ir pakuždomis tarė man į ausį:

— Tu nemirk. Jei gali, išlik gyvas, kol aš tave pristatysiu plėšikų teismui. Tu padarysi mane labai laimingą: kas tave pristatys sveiką ir gyvą, tas bus pakeltas į bajorus ir per puotą sėdės šalia gražiosios septynių jaunių sužadėtinės, per kurios vestuvės tu grojai.

Aš net pašokau iš pykčio, tai išgirdęs.

— O kokia nauda man iš to, tu kvailas smalabarzdi! — sušukau.

— Palauk, aš dar nebaigiau, — tarė jis ramiai. — Kai tave uždarys kalėjiman po teismo sprendimo, tą patį vakarą tave paleisiu. Štai duodu plėšiko garbės žodį, kad ištesėsiu savo pažadą. Jeigu bus reikalas, primušiu net sargybinių, ir tu iškeliausi sau sveikas. Tik išbūk sveikas ir gyvas, kol tave pargabensiu į urvą.

Pasiūlymas buvo neblogas, bet pasitikėti plėšiku nebuvo galima. Praėjo tie gražūs laikai, kai galėjai garbės žodžiu tikėti. Daug kas dabar draugus apgaudinėja, laužo pažadus duotus net raštu, ką jau čia kalbėti apie plėšiko garbės žodį. Ne, į plėšikų urvą daugiau kol gyvas kojos nekelsiu.

— Nieko tau neprižadu, — atsakiau šaltai. — Gal ir išlaiskys dar kiek mano širdis, bet jaučiu, kad neilgai.

— O ką aš turėčiau daryti, kad tavo širdis išlaikytų? . .

— Pirmiausia pasakyk man kokią bausmę paskyrė. Kai sužinosiu savo likimą, širdis daug ramiau galės plakti.

— O, — pakratė barzdą plėšikas, — apie tai buvo daug kalbėta. Vieni siūlė pakarti, kiti badu numarinti, treči pririšti prie akmens, kad lietaus lašai užkapotų, bet vis tarybai nepatiko. Pagaliau pakilo seniausias, kurio barzda žeme velkasi, plėšikas ir tarė:

— Mirtis... Kokia bausmė mirtis? Juk visi miršta: vieni anksčiau, kiti vėliau. Ne, paprasta mirtis ar nepaprasta, tai juk jokia bausmė. Tikro drąsuolio mirtis nebaugina. Tik kančia ir skausmas kiekvieną pribaigia. Atimkime tam nenaudėliui tai, kas jam brangiausia, būtent, jo smuiką. Kas liks iš jo gyvenimo tada, kai nebeturės to, kas jam yra viskas pasaulyje. Tik kančia ir skausmas mus pribaigia. O tai, aišku, daug baisiau už greitą mirtį... Šaltas prakaitas išmušė kaktą: ne, broleliai, tokios bausmės aš tikrai neužsipelniau, kad ir labai sugadindamas plėšikų sužadėtinės nosį.

— Klausyk, tu, smalabarzdi, — sušukau visas drebėdamas iš pykčio. — Grįžęs tu pasakyk, kad ne jie man smuiką davė, ne jie jį atims. Visko galiu netekti, bet savo smuiko — ne! Ir tuo akimirksniu pasispyręs iš visų jėgų taip dėjau plėšikui į barzdą, kad jis kūliu apvirto. Mano nelaimėi čia pat atsirado antras plėšikas, kuris čiupo mane už ūso, bet jis buvo jam per plonas ir lengvai išsprūdo iš jo žnyplių. Netrukus vienas po kito šoko likusieji artyn, bet aš jau buvau nusitvėręs ilgą smilgos rąstigalį ir sukau jį aplinkui, lyg malūno sparnus. Pagaliau taip įsukau, kad tuo metu, kai kitą smilgos galą nučiupo kelių plėšikų geležinės rankos, aš paleidau antrą rąsto galą ir nuo jo taip smarkiai švilpiau į šalį, lyg stipri elektros srovė būtų mane sviedus. Lai-
mei pakely pasitaikė kažkokios žolės stiebas, į kurį taip pasispyriau, kad bežiūrint atsiradau kitapus smilgų kupsto. Antrą ir trečią šuolį duodamas dar girdėjau plėšikų ryksmą ir barnius tarp savęs; būriu bėgdami jie kliuvo už žolių ir menkai teiudėjo iš vietos. Nuo kmyno viršūnės dar mačiau, kaip jie įkibo vienas kitam į barzdas ir taip susirovė, kad nė patys nebeatskyrė, kuris kurį plunksnuoja.

Dar keletą šuolių davęs į priekį ir sustojęs pailsėti, pasižadėjau iš tos apylinkės visai išsikelti. Trečią kartą į tuos spąstus pakliūti nebenorėjau. Ir netrukus iš ten iškeliavau.

— O ar buvote Veliuonoj? — paklausė neišskentęs katinukas.

— Žinoma, kad buvau. Ir senovės karžygius savo akimis mačiau. Ilga būtų pasaka.

— O Raudonės pilį aplankėte?

— Nuvažiavau ten garlaiviu agurkų maiše. Tik vos galo negavau, kai vertė agurkus į valtį. Net smuiką aplamdė. Pusę dienos negalėjau smuikuoti.

— Bet į Kauną tai jau nebepasisekė nuvykti? — pridėjo Rainiukas, ir jo akyse žybtelėjo žalios pavydo liepsnelės.

— Kaipgi. Pavyko. Buvau ten antrą kartą ir dar žadų trečią. Jaunimo Teatre susipažinau su rūsų gyvenančia pele, kuri vieną kartą suruošė ten mano muzikos koncertą... Gera, kad tuo metu ėjo kažkokia repeticija, ir teatro direktorius Santvaras taip buvo užimtas ir kažką aiškinosi su režisorium, kad mano koncerto aidai jiems tik gražiai pritarė... Kitaip vargu ar būčiau sveikas iš rūsio išėjęs — sargas būtų su šluota iššlavęs. Smagu dabar visa tai prisiminti, — pridėjo svirplys ir įsmeigė akis į mažą miško sargo trobelės langą.

Rainiukas atsistojo, ištiesė vieną koją, paskui kitą... Pasirąžė ir raudonu liežuvėliu apsilaižęs tarė:

— Baisioji naktis praėjo...

Visi sužiūro į raudoną aušros pašvaistę, kuri kilo į dangų ten, anapus miško.

— Na, laikas jau skirstytis, — tarė svirplys, pakišdamas savo smuiką po pažasčia.

— Kažin, ar dar teks kada susitikti? — pro ūsus praniurnėjo katiniukas.

— Sako, kalnas su kalnu sueina, o čia mes, turėdami kojas nesueisime. Aš manau, kad tik noro reikia. O, be to, jei diena bus lietinga ir vėjas nenustos pūtes, liksiu dar vienai nakčiai. Bet dabar tariau visiems sudie. Eisiu pasižvalgyti į rytų dangų.

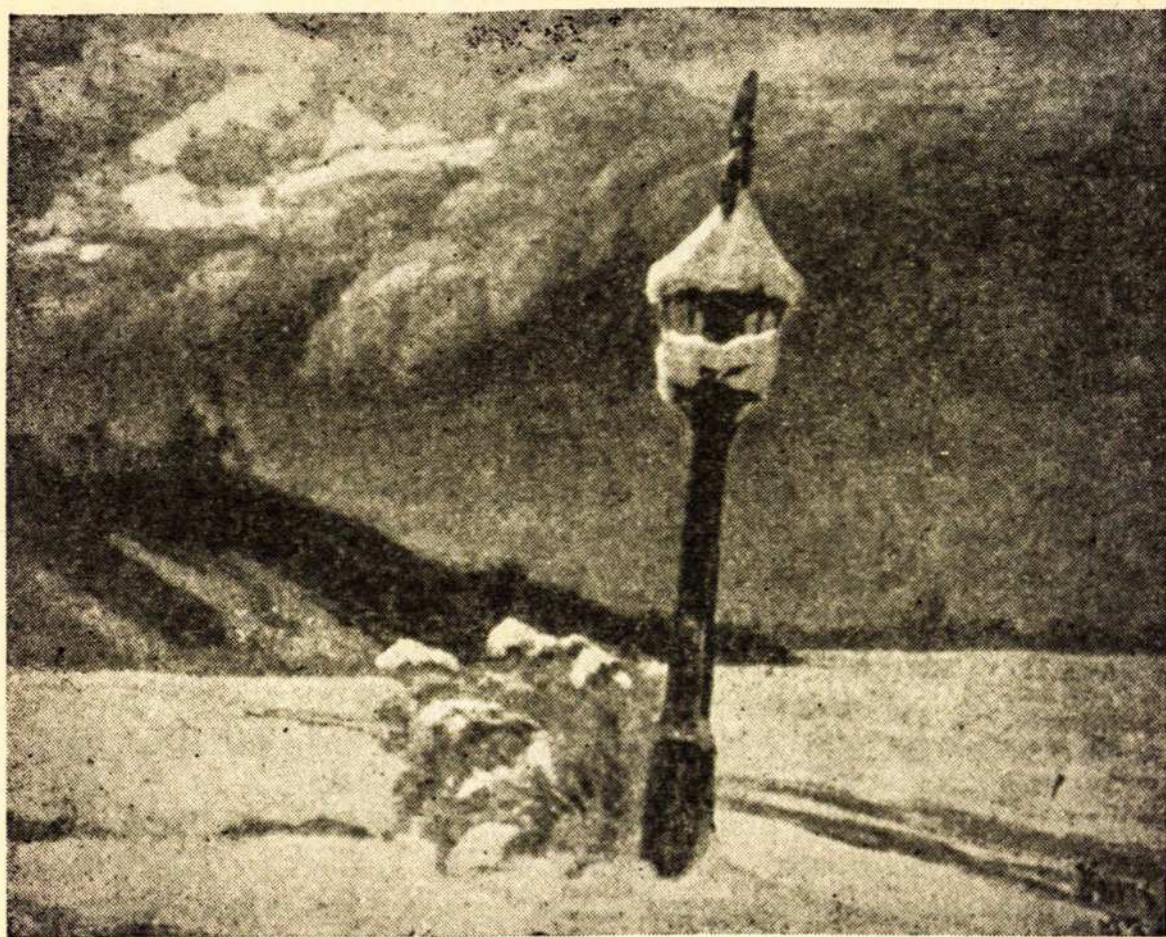
— Sudie, sudie, — pakartojo visi, lydėdami muzikantą akimis, kol jis dingo už tamsaus durų šešėlio.

ŽVIRBLIAI

GRAŽINA TULAUSKAITĖ

Tipu tapu, tipu tapu —
Vytenytis žvirbliams sako:
"Tipu tapu, tipu tapu —
Bėkit man greičiau iš tako!"

Tipu tapu, tipu tapu —
Nesupranta, ką atsako.
Tipu tapu, tipu tapu —
Žvirbliai žvirbliškai jam sako.

Žiema Lietuvoj.

Dail. Adomo Varno paveikslas.

ŽIEMOS PASAKA

STASYS DŽIUGAS

Tuoj šalta balta žiemužė
Rūstų žodį tars.
Prie kelių liekni berželiai
Šakeles nukars.

Ir išskris margi paukšteliai
Iš tėvų šalies
Ir baltasis dobiliukas
Jau nebežydės.

Nebabus jau vasarėlės,
Nei puikių gėlių,
Netirliuos jau piemenėlis
Pievoj rageliu.

Viešpataus čia tik žiemužė,
Piktas vėjas kauks,
O vaikų būriai keleliais
Mokyklėlėn trauks.

Tokia buvo LIETUVA

3. SENOVĖS LIETUVIŲ TIKYBA IR PAPROČIAI

VACLOVAS ČIŽIŪNAS

Pavasario šventė. Viena gražų pavasario rytmetį, kai pradžiūvusiuose pelkių pakraščiuose ir miškų pievelėse jau žydėjo gausybė purienų ir įvairių kitų žiedų, į seną ąžuolyną rinkosi minia žmonių. Po du, tris ir didesniais būreliais ėjo vyrai ir moterys visais, tik jiems vieniems žinomais, takais — takeliais ir tyliai jungėsi prie anksčiau atėjusių būrio. Milžiniški ąžuolai tyliai ošė savo tankiomis šakomis ir tik tik bepradedančiais sprogti lapais. Po pačiu galingiausiuoju, galbūt, daug šimtų metų amžiaus turinčiuoju ąžuolu stovėjo iš akmenų sukrautas aukuras, iš kurio plona srovele kilo aukštyn dūmai. Šalia aukuro stovėjo ilgu baltu drabužiu apsirengęs senis. Lengvutis vėjelis kedeno jo žilus, kaip sidabras, plaukus ir tokią pačią ilgą barzdą. Ant galvos jis turėjo užsidėjęs jaunų ąžuolo lapelių vainiką, o rankoje laikė ilgą lazdą raitytu galu. Kai minia jau susirinko ir daugiau ateinančių nebesimatė, senis kilstelėjo lazdą ir pasakė porą žodžių ties ąžuolu stovinčiom dviem taip pat baltais drabužiais apsirengusiom mergaitėm. Jos uždėjo ant smilkstančios ugnelės keletą sausų pagalių. Kai liepsnos liežuviai linksmai suplevėsavo ir kibirkštys spragėdamos pakilo aukštyn, senis užbūrė ant ugnies kažkokių sausų žolių saują. Ore pasmilklo kvepiančiais dūmais. Minia tyliai sekė senio veiksmus. Pagaliau senis kilstelėjo aukštyn lazdą ir prabilo į žmones. Jis kalbėjo jiems apie gražų tų metų pavasarį, apie ketinamą pradėti laukuose sėją ir apie tai, kad iš gražiai suliepsnojusios ugnies jis matęs dievų malonę laukiamam šių metų derliui. Savo kalbą jis užbaigė užgiedodamas drebančiu balsu:

*Žeminėle, žiedkelėle,
Laimink mūsų rankų sėją,
Duoki dirvai gausų derlių.*

Minia giedojo šiuos žodžius kartu su seniu. Paskui visi, nusilenkdami seniui, ėjo pro aukurą ir mėtė į ugnį po saujele sausų žolių ar žievelių. Po to skirstėsi mažais būreliais į visas šalis.

Dvi moterys pasuko ažuolino pakraščiu į nedidelę pievelę ir, takeliu eidamos, šitaip kalbėjosi:

— Regi, sesele kaip greitai laikas bėga! Rodosi, dar taip neseniai kartu augova, kartu darbus dirbova, šventadienį jauni-mėlin ėjova... Ir ~~štai~~ jau pora metų, kaip pora dienelių, neju-čiomis prabėgo nuo to pavasario, kai mudvi atsiskyrėva!

— Taip, sesulyte, greitai bėga laikas. Aš labai dažnai mīniu ir vis galvoju, kaip tu gyveni ten, į Nenortus nutekėjusi. Sakyk gi, ar anyta nepikta, ar mošos ir dieveriai tau palankūs?

— Žinai, Audrone, ir anyta nepikta, ir mošos man, kaip se-selės, tik neramu man širdyje nuo motulės atsiskyrus, nuo savųjų toli nutekėjus. Ir šiaip jau rūpestėliai manęs neapleidžia.

— Sakyk, sesule, palengvink savo širdelę, kokie rūpesčiai dar tave slegia, jei tau Nenortuose gera gyventi?

— Taigi nuo to meto, kai manasis vyras įstojo į bajo-ro Rum-bauto karių būrį, neturiu tikrosios ramybės: išjoja jie į tolimas šalį, gudų ar lenkų žemes, išbūna tenai po keletą savaičių ir grįžta kartais su grobiu, o kartais vien keleto savųjų netekę... Bijau, kad manasis po kurio žygio gali taip pat nebegrįžti. Prašau jo, maldauju namie būti... Prižada, bet kai Rumbautas naują žygį rengia, nerimsta vietoje...

— Nieko, Skaidrele! Motulė sakė man ne kartą, kad tau gimstant laumė Vaiva tave globojusi: kaip tik tuo metu lietui lyjant gražiausią juostą dangumi buvo nutiesusi. Skubėkiva užėti pas motulę, o paskui eisiva kartu su vyrais laukų aplink apeiti, Žeminėlei pasimelsti.

Senovės lietuvių dievai. Mūsų protėviai vieno Dievo nepaži-nojo ir nesuprato. Jiems viskas gamtoje atrodė daugybės dievų valdoma ir tvarkoma. Juos stebino dieną saulė ir dangaus mė-lynė, naktį — mėnulis ir gausybė žvaigždžių. Todėl ir saulė ir mėnulis, ir didesnės, labiau įsidėmimos, žvaigždės (Aušrinė, sie-tynas ir kt.) buvo dievai. Žaibas ir galingas perkūno dundėjimas audros metu darė labai didelio įspūdžio mūsų protėviams: jie ir perkūną laikė dievu, rūsčiai baudžiančiu nusikaltusius ar netei-singuosius žmones.

Žemdirbiams atrodė, kad derlių duoda tam tikras žemės dievas ar deivė Žeminė (Žeminėlė) . Medžiotojams vaizdavosi dideliuose miškų plotuose gyvenanti deivė Medeinė, kuri galėjusi padėti ar pakenkti medžioklei. Buvo tikima, kad net atskirus svarbesniu-sius augalus (pvz. linus) globojo tam tikri dievai. *Lauksargiai. kaukai, aitvarai* ir kitokie dievaičiai, geros ar piktos dvasios vai-denosi mūsų protėviams kiekvieniame žingsnyje. Buvo tikima, kad žmogaus laimę pasaulyje lemiančios tam tikros deivės laumės,

kurios budėdavusios prie gimstančio žmogaus ir po to jau globavusios jį iki pat mirties.

Labai svarbi ir šventa būdavusi senovės lietuviams *ugnis*. Kai kuriose vietose ji būdavo nuolat kūrenama. Tai buvo *amžinoji ugnis*. Ne mažiau buvo gerbiama ugnis ir kiekvienų namų židinyje. Tai buvo vadinamoji šventoji namų ugnelė arba *gabija*, kuri būdavusi rūpestingai prižiūrima, kad neužgestų. Dar ir dabar Lietuvoje ugnis tebelaikoma ypatingoje pagarboje (pvz. kai kur laikoma net nuodėme užlieti ją kokiomis srutomis ar nešvarumais).

Mūsų protėviai ir kai kuriuos gyvulius laikė šventais. Ypač žalčiai naudojos ypatinga žmonių pagarba. Daugelis senovės lietuvių juos laikė pas save namuose, tam tikruose guoliuose, kaip namų globėjus.

Senovėje lietuvių tikėta, kad žmogus mirdamas tik pereinas į kitą, nematomą pasaulį, kuriame jis gyvenęs taip, kaip ir anksčiau. Buvo tikima, kad mirusiam žmogui reikia turėti su savimi visa tai, ką jis naudojęs gyvas būdamas. Todėl laidodami lavonus, senovės lietuviai įdėdavo į kapą įvairiausių daiktų: ginklų, papuošalų, įvairių įrankių, o kuriems — net pabalnotų arklių. Laidojimas buvo nevienodas: vienus ypač žymesnius žmones, pirma sudegindavo ant laužo, o paskui jų ir jų turto pelenus dėdavo į puodus ir užkasdavo į kapą; kiti buvo laidojami su daiktais nesudeginti.

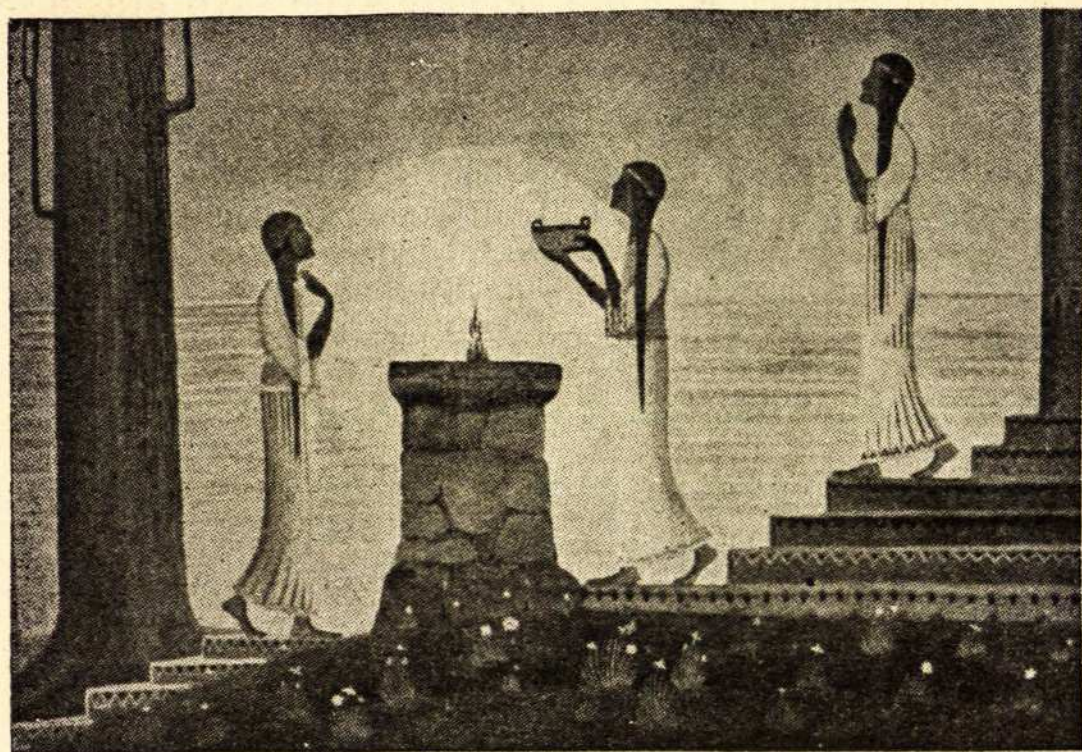
Buvo tikima, kad mirusieji nenuėina toli nuo gyvųjų: jie gyvena nematomi šalia gyvųjų ir net padeda jiems. Todėl gyvieji kartą į metus rengdavo ypatingas vėlėms pagerbti šventes, vadinamasias *vėlines*. Tų švenčių metu ant mirusiųjų kapų buvo dedama maisto ir gėrimų vėlėms pasisotinti, o namie puotaujama. Puotos metu būdavo minimi mirusieji ir jų darbai, taip pat žemėn nuliejama gėrimų ir numetama maisto.

Šventovės ir dvasininkai

Gyvendami didelių girių plotuose, senovės lietuviai nuolat jausdavo miškų slaptumą ir klaikumą.

Jiems rodėsi, kad ošiančiuose medžiuose ir tamsiose tankynėse yra pilna visokių dvasių, gerų ir blogų. Ypač buvo gerbiami milžiniški šimtamečiai ąžuolai, kuriuos žmonės laikė dievų būstinėmis. Ant tokių ąžuolų ir kitokių ypatingai išaugusių medžių šakų žmonės kabindavo įvairias aukas, iš tų medžių ošimo būdavo likimą. Būdavo ir ištisų girių, šventovėmis laikomų.

Mūsų protėviai meldėsi savo dievams po atviru dangumi. Gražioje girios vietoje, netoli gyvenamų sodybų, būdavo mūsų

Vaidilutės.

Dail. K. Šimonio paveikslas.

protėvių kapinėse, kuriose mirusiųjų lavonai būdavo arba į žemę laidojami, arba deginami. Ant atskirų kalnelių, arba ypatingai gražiuose ažuolynuose būdavo dievų garbinamosios šventovės. Jose buvo kūrenama amžinoji ugnis. Tokios šventovės buvo vadinamos vienur *alkų*, kitur *romuvų* vardais.

Ir dabar Lietuvoje daug kur esama Alkos kalnų, Alkakapių, Alkų kaimų. Įvairūs Perkūnkalniai, Šventakalniai, Kaukakalniai, Šventaragiai ir kitos panašios vietovės yra buvusios senovės lietuvių šventosios vietos. Rambynas, Romainiai, Raguva, Ragainė, Raginėnai ir kitos panašios Lietuvos vietovės taip pat yra buvusios šventvietės.

Tose šventvietėse gyveno tam tikri žmonės, kurie atlikdavo įvairias aukojimo apeigas, burdavo žmonių likimą, vadovaudavo laidotuvių, vėlinių ir įvairių švenčių apeigoms. Tokie žmonės nusimanydavo ir gydyti.

Jie buvo vadinami *vaidilomis*, *Kriviais*, *žyniais* ir kitokiais vardais.

Toks vaidila ar krivė vadovavo ir pradžioje pavaizduotajai pavasario (Žeminėlės) šventei.

4. Kaip senovės lietuviai valdė ir gynė savo kraštą

Kaip mūsų protėviai skirstėsi savitarpyje.

Mūsų protėviai, kol buvo tik medžiotojai, savo turtu ir gyvenimo būdu nesiskyrė vieni nuo kitų. Visi jie gyveno atskiromis *šeimomis*. Į tokią šeimą būdavo įskaitomi ir artimi giminės, kurie gyvendavo arba toje pačioje sodyboje, arba kūrėsi gyventi čia pat, gretimoje sodyboje. Taip iš vienos šeimos išaugdavo gausinga *giminė*. Jai vadovaudavo visos giminės vyriausias asmuo. Kai žmonės išmoko gyvulius auginti ir žemę dirbti, šeimų turtas pasidarė nevienodas. Ūkiai ir sodybos paprastai būdavo šitaip kuriami: pastatoma pradžioje tik gyvenamoji troba, aplink ją iškertamas ir išdeginamas miškas, jo vietoje ariama dirva ir sėjami javai.

Toms šeimoms, kurios buvo įsikūrusios patogesnėse žemės darbai apylinkėse, geriau derėjo javai ir augo gyvuliai. Daug reikė ir paskirų šeimų ar giminių apsukrumas, darbštumas ir sugebėjimas tvarkyti ūkį. Kai atsirasdavo koks pavojus visai apylinkei, visiems vadovaudavo sumaniausias ir narsiausias karys. Dažnai atsitikdavo, kad tokie vadai, priešą nugalėję, pasilikdavo ir taikos metu visos savosios giminės vadais. Kitos tolimesnės šeimos ir silpnesnės giminės imdavo klausyti šitokių visos apylinkės vadų. Tie vadai buvo vadinami *rikiais* ir *kunigais*. Tokių rikių ir kunigų sodybos buvo didesnės, geriau įrengtos ir net pritaikytos apsiginti nuo priešų užpuolimo. Tokios apsigynimui skirtos sodybos buvo vadinamos *pilimis*.

Kartais mūsų protėviai patys įsimanydavo žygiuoti į tolimesnius kraštus keršyti už patirtuosius puolimus, ar pasiplėsti svetimo turto. Tokiems dideliems karo žygiams vadovaudavo jau nebe koks šeimos ar giminės rakis, bet plačiosios apylinkės giminių rinktasis vadas. Dažnai tokie plačiųjų apylinkių karo vadai ir taikos metu nepaleisdavo valdžios ir tapdavo nuolatiniais valdovais — *kunigaikščiais*. Tokių kunigaikščių Lietuvoje prieš 800 — 700 metų buvo gana daug, apie 20 — 30. Turėdama šitiek daug smulkių vadų, lietuvių tauta vienos valstybės nesudarė.

Atsiradus didesnių krašto plotų valdovams — kunigaikščiams, senieji apylinkių vadai — rikiai tapo jų talkininkais karo žygiuose. Tokie nuolatiniai kariai buvo vadinami *bajorais*. Jie turėjo stambesnius ūkius ir buvo turtingesni už kitus žmones. Didžiausią lietuvių daugumą sudarė *laisvieji ūkininkai*. Jie savo sodybas kūrėsi, kur tinkami, tik turėjo mokėti kunigaikščiams duokles (grūdais, kailiais, mėsa ir pan.), eiti šaukiami į karą, saugoti ir tvirtinti pilis. Kiekvienas praturtėjęs ūkininkas galėjo

Prie aukuro.

tapti bajoru. Buvo dar ir nelaisvųjų ūkninkų, kurie gyveno ant bajoro ar kunigaikščio žemės ir turėjo mokėti jam už tai tam tikrą mokestį. Jeigu toks nelaisvasis ūkininkas apmokėdavo savo skolas, jis galėdavo keltis kitur gyventi ir įsikurti, kaip laisvasis ūkininkas.

Atsitikdavo, kad nusigyvenęs bajoras, negalėdamas gerai apsiginkluoti ir eiti į karą, tapdavo paprastu ūkininku. Vėl praturtėjęs, galėdavo grįžti atgal į bajorų eiles.

Buvo Lietuvoje dar ir *vergy*. Jais būdavo karo belaisviai arba gyvybę dovanotieji nusikaltėliai. Jei nusikaltėliui būdavo dovanojama gyvybė, jis tapdavo valdovo vergu ir galėdavo būti kam nors parduotas ar dovanotas. Vergai ir jų vaikai dirbdavo bajorų ar kunigaikščių ūkiuose ir neturėdavo jokios laisvės.

Lietuvių tautos kaimynai. Lietuvių tauta gyveno nuo seniausių laikų Nemuno upyne. Į šiaurę nuo lietuvių, iš abiejų pusių Dauguvos upės, gyveno latviai, o greta jų, Dauguvos žiotyse ir kiek į vakarus nuo jų — *lybiai*. Į vakarus nuo lietuvių iki pat Vyslos upės gyveno *prūsai*. Lietuviai, latviai ir prūsai buvo giminingi ir kalbėjo beveik ta pačia kalba, tik įvairiomis tarmėmis. Būdami labai susiskaldę smulkių kunigaikščių valdžioje.

jie menkai tenusimanė esą vienos tautos žmonėmis. Lybiai buvo šiaurinių kaimynų — estų ir suomių giminaičiai.

Visai svetimi mūsų protėviams, lietuviams, latviams ir prūsams, kaimynai buvo *gudai, rusai, lenkai, vokiečiai*. Gudai ir rusai gyveno į pietus ir rytus nuo Lietuvos, lenkai į pietų vakarus, o toli vakaruose, už lenkų ir jų giminaičių pamarėnų, gyveno vokiečiai. Už Baltijos jūros gyveno *normanai*. (Švedų, norvegų ir danų protėviai). Jie prieš 1000 metų dažnokai savo laivais persikeldavo per jūrą ir kartais taikingai prekiaudavo su mūsų protėviais, o kartais puldavo ir plėšdavo juos. Kai kurios senosios mūsų liaudies dainos mini tuos “barzdotus vyrus iš už jūrų”. Lenkai, gudai ir rusai tuo metu jau buvo krikščionys, todėl taip pat šnairiai žiūrėjo į mūsų protėvius, Kristaus tikėjimo nepažinojusius, ir kiekviena proga šokdavo su jais kariauti.

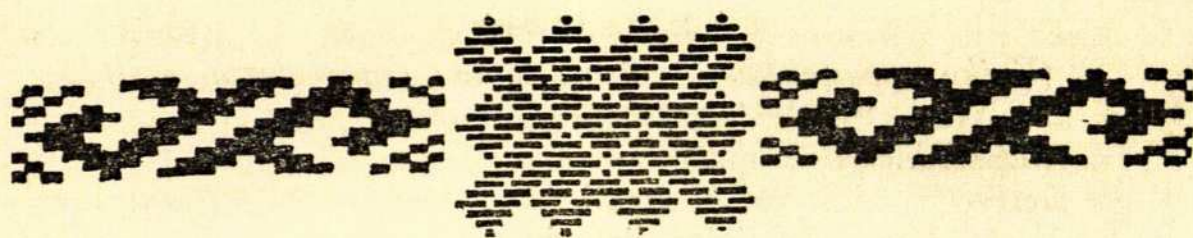
Kaip lietuviai gynė savo kraštą. Sunku buvo priešams įsibrauti į Lietuvą, nes ją gynė ne tik patys lietuviai, bet ir jų gyvenamoji aplinka — tankios, milžiniškos girios ir klampios pelkės. Tačiau lietuviams reikėjo nuolat budėti, kad ir šitaip sunkiai prieinamoje šalyje gyvenant jų neužkluptų priešai. Patogiausiai ginamose vietose buvo statomos pilys, apkasamos grioviais ir įvairiais pylimais. Buvo stengiamasi tokias pilis statyti taip, kad pavojaus metu vienoje sukurtąją laužo ugnį galėtų pamatyti gretimoms pilys ir plačių apylinkių gyventojai.

Priešui artinantis, kaimų gyventojai bėgdavo slėptis į miškų tankumynus arba spiesdavosi pilyse. Būdavo nemaža pilių, kuriose tilpdavo net keli tūkstančiai žmonių. Pavojui praėjus, žmonės vėl grįždavo į savo sodybas. Kai kurios pilys turėdavo ir slaptų išėjimų. Kai nebūdavo jokios vilties pilyje išsilaikyti, pilies gynėjai tais slaptais išėjimais persikeldavo į gretimą pilį. Slaptieji keliai eidavo per upes, per ežerus, klampias pelkes, kur po vandeniu būdavo išgrindžiami akmenų ar rąstų keliai — urvai. Tokius kelius žinodavo tik prityrę vietiniai vadovai. Niekas svetimas negalėjo jaais naudotis. Dažnai priešus lietuviai, įsileidę giliau į kraštą, įsiviliodavo į pelkes ir, čia juos apsupę, sunaikindavo arba paimdavo į nelaisvę. (Bus daugiau)

KELIONĖ APLINK LIETUVĄ

Mūsų bendradarbis Daumantas Čibas parengė, o dail. P. Osmolskis nupiešė labai įdomų žaidimą “Kelionė aplink Lietuvą”. Dėl stokos vietos į šį numerį nebetilpęs, jis bus įdėtas į sekantį, 1951 metų 1 - mą, numerį.

Taip pat kitame nr. bus paskelbti galvosūkių sprendimo laimėtojai.

MAŽASIS DIDVYRIS

4 paveikslų vaidinimas vaikams

JONAS KUZMICKIS

VEIKIANTIEJI ASMENS:

1. Jonukas,	7. Marytės motina,
2. Marytė,	8. Mokytojas,
3. Vincukas,	9. Markūza,
4. Kaziukas,	10. Budelis,
5. Laimutė,	11. Lietuvos Dvasia.
6. Stasytė,	

I PAVEIKSLAS

Paprastas lietuvių ūkininko kiemas vasarą. Šone matyti tvora su varteliais. Priešakyje — namo siena. Šalia jos stovi neilgas suolelis. Kieme žaidžia būrelis pradžios mokyklos mokinių.

1 vaizdas

VAIKAI (susiėmę už rankų žaidžia):

Pučia vėjas, neša laivą,
nuneš mane į tėvynę!
Tai bus linksma, tai bus linksma,
tai bus linksma Lietuvoj!

JONUKAS. Gana tų vėjų, vaikai! Dabar pažaiskime Jurgelį!

VAIKAI. Jurgelį! Jurgelį!

MARYTĖ. Tu, Jonuk, būk Jurgelis!

VAIKAI. Jonukas bus Jurgelis! Į ratelį, Jonuk! (*Dainuoja*)

Jurgeli, tėveli,
mokyk vaikus savo!
O jūs, vaikai, taip darykit,
kaip Jurgelis daro!

2 v a i z d a s

(*Vaikų nepastebėtas, į kiemą ateina senas elgeta, apsikars-
tęs krepšiais, atsisėda ir pradeda dainuoti*).

ELGETA. Sunkūs laikai,
vaikai maži!
Baigias lietuvių
buitis graži!
Spaudžia mus priešas iš vakarų,
o rytai grąso nauju karu!

(*Vaikai nutilę klausosi, o elgeta dainuoja toliau*).

Jau tankai eina
vis arčiau,
lėktuvai rodosi
dažniau...
Melskime Dievą mums padėt!
Tankai patrankos jau girdėt!

VINCUKAS. Ei, seni, ko tu čia rėkauji?

JONUKAS (*pagriebia jį už rankos*). Vincuk, turėk gėdos
truputį! Taip negalima! (*Priėjęs prie elgetos*). Gerai dėde, kad
pas mus atėjote!

MARYTĖ. Matote, mes švenčiame mokslo metų pabaigos
šventę!

KAZIUKAS. Aš jau baigiau visą pradžios mokyklą, dėdule!
Rudenį į gimnaziją eisiu!

LAIMUTĖ. O aš jau į antrąjį skyrių perėjau!

STASYTĖ. Man nepasisėkė: likau trečiame skyriuje žiemoti...

ELGETA. Šokti ir žaisti
jau gana!
Laukia mūs vargo,
kančių dalia!
Vietoj namų pelenai paliks,
lietuvių tautą vargai ištiks!

MARYTĖ. Dėdule, kodėl jūsų daina tokia liūdna? Argi
širdis tikrai ką nors bloga nujaučia?

ELGETA (*tyli, žiūrėdamas nuliūdusiomis akimis į vaikus*).

JONUKAS. Tankai, lėktuvai, patrankos... Juk visa tai vo-
kiečiams, ne mums!

ELGETA. Garbė Jėzui Kristui, vaikai!

VAIKAI. Per amžius dėdule!

VINCUKAS (*nudžiugęs*). Dabar tai tikrai ką nors įdomaus
papasakosite!

ELGETA. Ką jums bepapasakosiu, pipirai! Juk aš senis,
negražiai rėkauju... (*Vincukas nuleidžia galvą ir eina į šalį*).

JONUKAS. Nepykite, dėdule! Vincukas nenorėjo jūsų užgauti. (*Vincukui*). Atsiprašyk senelį!

VAIKAI. Atsiprašyk, Vincuk, atsiprašyk!

LAIMUTĖ. Jei neatsiprašysi, mes su tavimi nedraugausime!

VINCUKAS (*nuleidęs galvą eina prie elgetos*). Dovanok seneli, man pramuštgalviui! Aš... aš daugiau taip nedarysiu...

ELGETA (*uždėjęs ranką jam ant peties*). Aš nė nepykau, vaike! Tik truputį nesmagu pasidarė. Tiesa, aš vargšas, elgetauju... beturtis esu. Dievas taip norėjo, vaikai. Tačiau ir aš, senis, turiu širdį... (*Šluostosi rankove akis*). Nė didžiausiam nedraugui tokios bausmės nelinkėčiau...

VAIKAI (*stovi nuleidę galvas*).

ELGETA. Na, bet gana aimanų! (*Išsitiesęs*). Turiu jums ką pasakyti. Eikite arčiau! (*Vaikai glaudžiasi prie elgetos*). Vokiečiai iš rytų didžiausiais būriais traukiasi. Frontas vis artėja. Besitraukdami vokiečiai lieps ir mums savo tėvynę palikti...

JONUKAS. Mes niekur neisime iš Lietuvos!

VAIKAI. Jeigu reikės, visi mirsime!

ELGETA. Ne mūsų valia, vaikai! Varys, — turėsime eiti, o jei ne — kulka į kaktą!

VINCUKAS. Geriau savo tėvynėje mirti, nei svetimam krašte vergu augti!

ELGETA. Teisingai kalbi, vaike! Geriau čia, Lietuvoje, mirti, nei Vokietijoje merdėti ar žūti. Tačiau bus taip, kaip Dievas norės.. (*Apsidairęs*). Ar čia nesiklauso nereikalingos ausys

VAIKAI (*dairosi*).

STASYTĖ. Mes čia vieni, seneli!

MARYTĖ. Drąsiai kalbėkite!

ELGETA. Tai klausykite, vaikai! Lietuvos rytuose gyvena mokytojas. Jis mylėjo savo tėvynę, mylėjo savo vaikus, tikrai priešų neapkentė. Už atvirus žodžius, už lietuvišką vaikų auklėjimą jis buvo suimtas ir uždarytas priverčiamųjų darbų stovykloje...

LAIMUTĖ. Vargšas mokytojas!

KAZIUKAS. Netrukdyk, Laimute, seneliui!

ELGETA. Stovykloje mokytoją badu marino, kaip šunį lazdomis daužė, visą dieną durpes kasti vertė. Mokytojas negalėjo ištvirti ir...

JONUKAS. Numirė?

ELGETA. Ne, nenumirė, tik niekam nematant, paspruko. Dabar jis slapstosi nuo policijos, nakvoja miške ar laukuose, dažnai neturi ką valgyti...

VAIKAI. Vargšas mokytojas!..

VINCUKAS. Jeigu aš žinočiau, kur jis, nuneščiau jam valgyti ir gerai paslėpčiau!

MARYTĖ. Mokytojas galėtų pas mus gyventi! Mūsų namai pamiškėje, toli nuo plentų. Retai kas pas mus užėina...

ELGETA (*susidomėjęs žiūri į vaikus*). Ar pasakyti, kur dabar tas mokytojas?

VAIKAI. Pasakykite, seneli, pasakykite!

ELGETA (*dar kartą apsidairo, išiklauso*). Tai tikrai mes vieni?

VAIKAI. Vieni, seneli, nebijokite!

ELGETA (*atsistoja, nusiima kepurę ir barzdą*). Štai tas mokytojas, vaikai!

VAIKAI (*valandėlę apstulbę žiūri į mokytoją*). Mokytojas! Tai jūs mokytojas?

ELGETA. Taip, aš esu mokytojas, vaikai! Gelbėkit mane! (*vėl užsideda kepurę ir barzdą*).

VINCUKAS. Eikit su manimi, pone mokytojau! Aš jus taip paslėpsiu, kad nė šuo pėdsakų neužuos!

MARYTĖ. Einame pas mus, pone mokytojau! Būsite, kaip namie!

LAIMUTĖ. Einame, pone mokytojau!

KAZIUKAS. (*paėjęs į šalį, grįžta atgal*). Pone mokytojau! atsargiai! Negera dvasia ateina!

ELGETA. Ką tu sakai?

VINCUKAS. Einame greičiau iš čia, pone mokytojau!

KAZIUKAS. Vėlu, Vincuk! Markūza jau čia pat!

ELGETA. Na, tai tylos! Aš būsiu vėl elgeta, o jūs — nepažįstami vaikai.

(*Vaikai neramūs vaikščioja po kiemą, o senelis dainuoja*)

Neduok duonos, — sutrupinsiu!

Neduok miltų, — išbarstysiu!

Duok lašinių didį šmotą, rasi pas Dievą zoplotą...

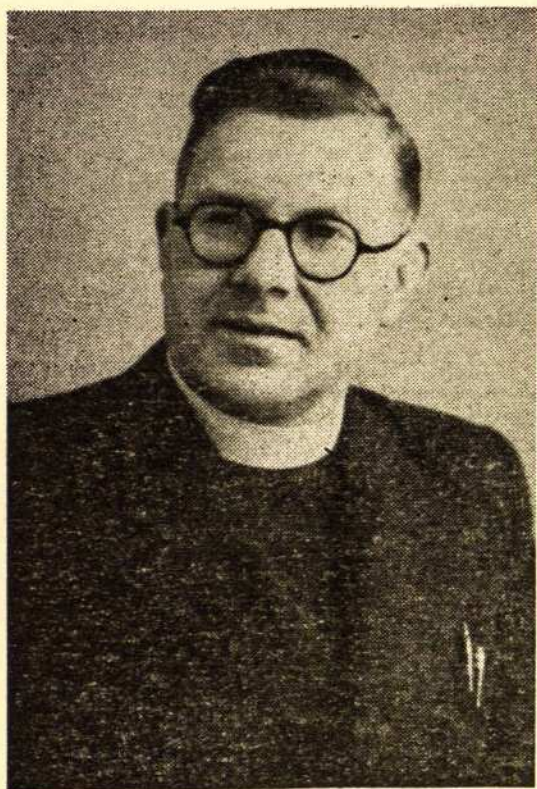
3 v a i z d a s

MARKŪZA. (*Įėjęs*). Nutilk, seni! Nerėkauk, kaip laukinis! (*Išsiima iš kišenės saldainių ir rodo*). Štai, vaikai, saldainiai! Aš juos visus atiduosu tam, kuris pasakys, ar nematė buvusio mokytojo, bandito, besislapstančio nuo teisingumo rankų. Na, ką?

ELGETA (*nuleidęs galvą, akimis peržvelgia vaikus*).

JONUKAS. Mes ne sekliai ir už saldainius žmonių nepardavinėjame!

MARKŪZA. Nutilk, pienburni! (*Užsimoja*). Matyt, kad žinai, kur tas banditas! (*Tveria jį už rankos*).

JAUNIMO RAŠYTOJAS

Kunigas *Jonas Kuzmickis* yra didelis jaunimo bičiulis ir jų rašytojas. Jis rašo mažiesiems eiles, apsakymėlius ir vaidinimus. Be pavardės dažnai pasirašo slapyvardžiu *Jonas Gailius*.

Gimęs 1913. II. 8 garsioj Svedasų parapijoje, mokytojo šeimoje. Pats mokyti pradėjo būdamas 5 metų ir mokėsi 27 metus: pradžios mokykloje, gimnazijoje, seminarijoje, universitete. Vėliau mokė kitus. Nuo mažens labai mėgo knygas ir jau II klasę lankydamas pradėjo rinkti sau knygynėlį. Beskaitydamas Žvaigždutę ir pats sumanė rašyti. Pirmas rašinys — Nelaiminga knyga — atspausdintas 1927 metais Saulutėje. Vėliau daug rašė Šaltinėlyje, Žiburėlyje, Žvaigždutėje, kurią 1937-1940 labai gražiai redagavo ir sutraukė didelį būrį bendradarbių iš pa-

(toliau 288 pusl.)

VINCUKAS. Palikite mus ramybėje! Mes nieko apie kažin kokius banditus nežinome!

MARKŪZA (*nepastebėjęs, kaip Marytė nusiveda elgetą*). Nežinote, nežinote, pampliai! Kai gerai įkrėsime tam piemen-galiui, tai viską pasakys! Na, marš tu žalty! (*Pastumia Jonuką*).

JONUKAS. Aš nieko nežinau... (*Verkia*).

MARKŪZA. Nutilk, parše! O jūs tuojau išsiskirstykite! (*Išeina su Jonuku*).

4 v a i z d a s

KAZIUKAS. Na ir pakliuvo vargšas Jonukas. Kažin ar iš-tylės?

VINCUKAS. Jonukas — tikras lietuvis ir savo brolio neparduos!

LAIMUTĖ. Vaikai, einame tėvams pasakyti apie Jonuką! Ką jie pasakys...

KAZIUKAS (*apsidairęs*). O kur mokytojas?

MARKŪZA (*iš tolo*). Išsiskirstykite jūs, pienburniai!

VINCUKAS. Ramiau, vaikai! Mokytoją Marytė išsivedė. Kol kas apie mokytoją niekam nesakykime, o ypač Jonuko tėvams. Ką gali žinoti, gal gelbėdami vaiką, išduos mokytoją. Už valandos susirinkime pas Marytę, pasitarsime.

VAIKAI. Gerai, Vincuk! Susirinksime! (*Išeina*).

U Ž D A N G A

MŪSŲ AUTORIAI

VYT. TAMULAITIS

“Svirplio Muzikanto kelionės” Eglutės skaitytojams labiausiai patiko. Jų autorius *Vytautas Tamulaitis* mažiesiems rašo jau nuo 1928 metų, kada Žvaigždutėje pasirodė jo parašyti Dėdės Vingilio pasakojimai. Tada Tamulaitis lankė Marijampolės gimnaziją ir turėjo tik 15 metų. (Gimęs 1913. I. 17, Šakių apskr.). Gimnaziją baigė 1933, studijavo universitete, mokėsi karo mokykloje, redagavo Kariūną, o vėliau dirbo Žiburėlio redakcijoje. Dabar, kaip ir kiti lietuvių rašytojai tremtiniai, dirba fabrike (Kanadoje).

1936 metais išėjo Tamulaičio knyga *Skrudėlytės Greitutės nuotyčiai*, kurią Švietimo Ministerija pripažino rekomenduotina visoms mokykloms, o Liet. Raudonasis Kryžius suteikė jaunimo literatūros premiją, kaip už geriausią tų metų veikalą jauniems. Ir iš tikrųjų, *Skrudėlytė Greitutė* yra viena gražiausių lietuviškų knygų vaikams. Su įdomumu ir pasigėrėjimu ją skaitė ano meto vaikai,

kurie šiandieną jau yra Eglutės skaitytojų mamytės ir tėveliai, tetos ir dėdės. Tais pat metais išėjo kita jo knyga — *Kiškelio užrašai*, kurią skaitydamos graudesnės širdutės daug ašarų išliejo. 1937 metais pasirodė nauja knyga — *Ateina pavasaris*, o už metų Vytuko užrašai ir kiek vyresniems Naktis ant Nemuno. 1942 m. išleista gražus katinėlio laiška-nešio nuotyčiai, vardu Vieną kartą.

Gyvendamas tremtyje V. Tamulaitis vėl daug rašė jaunimui ir suaugusiems. Bendradarbiavo vaikų laikraštyje *Saulutėje*, suaugusių laikraščiuose ir išleido apysakų rinkinį *Sugrįžimas*, kur gražiai, nuoširdžiai pavaizduotas ir tremtinių vaikų gyvenimas. Vokietijoje turėjo progos plačiai susipažinti su įvairių vabalų gyvenimu ir pradėjo rašyti seniai planuotą apysaką apie bites, vardu *Aukso miestas*. Tamulaičio apysakos iš vabalėlių gyvenimo yra tuo vertingos, kad jose vabalų gyvenimas vaizduojamas tikras, tik jis pajvairintas įdomiais nuotyčiais ir vabalams suteikiamos kai kurios žmogiškos ypatybės.

J. KUZMICKIS

(Pradžia 287 pusl.)

čių jaunųjų tarpo; darė skaitytojų ir bendradarbių susirinkimus, stovyklas, kur jaunieji turėjo progos susipažinti ir lavintis.

Atskirai J. Kuzmickio išleista kelios dešimtys knygelių. Paminėsime čia tik kai kurias: *Varpelių aidai*, *Katinėlio ūsai*, *Vieversėlis (eilėr.)*, *Palaimintais keliais*, *Mūsų mokykla (apsakymėliai)*, *Prie altoriaus (Pirmos Komunijos vaikams)*; *Velykų Bobutė*, *Be mamytės*, *Su Angelu Sargu*, *Kalėdų Karalaitė*, *Kalėdų Senelis* ir daug kitų scenos vaizdėlių.

J. Kuzmickis, rašydamas vaikams, nenori vien jų žingeidumą patenkinti ar duoti lengvo pasiskaitymo; jo eilėraštukai dažnai pritaikyti kuriai progai ar šventei; dažnai juose vyrauja religinės mintys. Apsakymėliai turi tikslą literatūriniu žodžiu ir gražiais paveikslais pamokyti skaitytoją. J. Kuzmickio vaidinimai vaikų teatrui šiuo metu galima sakyti yra vieninteliai.

Dabar J. Kuzmickis yra kapelionas ir mokytojas Bradforde (Anglijoje). Rašo ne tik Eglutei, bet ir suaugusių laikraščiams daug turiningų straipsnių ir beletristikos suaugusiems.

LAISKAI Skaitytojams

Metus baigiant...

Dėl susidėjusių aplinkybių šis Eglutės nr. išeina už du mėnesius (už lapkritį ir gruodį) vienas ir šiais metais yra pasakutinis.

Nelengvi laikraščeliui buvo pirmieji gyvavimo metai. Bet jie jau praėjo. Tikėjimės, kad kitais metais Eglutė susilauks naujų skaitytojų ir kad ji galės paaugti dar didesnė ir gražesnė.

* * *

Ko reikia, kad Eglutė galėtų ne tik išsilaikyti, bet augti ir tobulėti? Reikia, kad visi lietuviai vaikai ją skaitytų — ir čia gimę, ir tremtyje ir atvažiavę iš Lietuvos.

Ar tai galimas dalykas? Žinoma, kad galimas. Lietuvių vaikams laisvajame pasaulyje tėra tik vienas laikraštis, šiuo metu neišeina jokia knyga mažiesiems, o skaityti juk reikia. Reikia skaityti mokykloje ir namie. Eglutė ir duoda skaitymo, kuris ne tik padeda mokytis ar neužmiršti lietuvių kalbos, bet ir supažindina su Lietuva, su jos praeitimi, su viso pasaulio lietuviais vaikais, su lietuvių jaunimo rašytojais ir su senųjų rašytojų raštais. Eglutėje gali išbandyti jos skaitytojai ir savo kūrybinius palinkimus: rašyti žinutes iš savo apylinkės ir mokyklos gyvenimo, siųsti savo eilėraščių ir rašinėlių bandymų, savo piešinių, galvosūkių ir t. t.

* * *

Naujas Redaktorius

Dabartinis Eglutės redaktorius, B. Brazdžionis, norėdamas susidaryti pakankiamas pragyvenimo sąlygas, nuo vasaros įstojo dirbti į fabriką Bostone. Po darbo fabrike likusiu laiku nebespėdamas tinkamai atsidėti redagavimui iš redaktoriaus pareigų pasitraukė.

Nauju Eglutės redaktorium pakviestas ir sutiko būti literatūros mokytojas ir rašytojas Pranas Naujokaitis, gyvenantis Brooklyne, N. Y. Tremtyje, Vokietijoje, jis dirbo "Lietuvių Žodžio" redakcijoje ir išleido didelį veikalą gimnazijoms ir visuomenei "Lietuvių literatūra".

N. P. Seserų Spaustuvė, Putnam, Conn.

Atnaujinkime prenumeratą

Nemaža skaitytojų jau užsisakė Eglutę kitiems metams ir atsiuntė prenumeratos pinigų. Jiems labai dėkojame ir laukiame kitų atsiliepiančių. Mes manome, kad neatsiras nė vieno skaitytojo, kuris kitais metais norėtų likti be jo pamulto laikraščelio Eglutės. Kad vėliau nebūtų susitrukdytų ir bereikalingo susirašinėjimo, pirmąjį numerį pasiųsime ir visiems seniems skaitytojams, kurie prenumeratos pinigų dar nespėjo įmokėti. Tačiau prašome atsilyginti nedelsiant.

* * *

Neužmirškime dovanų

Pernai metais nemaža kas užsakė Eglutę kaip dovaną čia pat Amerikoje ar kituose kraštuose gyvenantiems lietuvių vaikams. Tokia dovana jie labai džiaugėsi ir užsakytojams buvo labai dėkingi. Neužmirškime tos dovanos atnaujinti ir 1951-ųjų metams. Užsakykite naujai. Pirmoji dovana jau yra: ji užsakyta į Australiją nukeliavusiam Edmundui Padriandopolui.

* * *

"Draugo" redaktorius sveikina Eglutę

Dienraščio "Draugo" redaktorius dr. J. Prunskis, džiaugdamasis, kad "Eglutė taip gražiai redaguojama, su tokiu pasišventimu leidžiama, gaivina mūsų atžalyną", Kalėdų švenčių proga sveikina ir pridėda auką — 5 dolerius. Eglutė širdingai dėkoja.

* * *

Mokykloms

Parapinių ir Lituanistikos mokyklų vedėjai arba mokytojai prašomi paraginti savo mokinius užsisakyti laikraštėlį per mokyklas ir jiems padėti, surenkant prenumeratą ir ją vienu kartu pasiunčiant Eglutės administracijai.

* * *

Platintojams

Visi platintojai prašomi atsilyginti skolas (jei kieno dar yra užsilikę) ir pranešti po kiek egz. siuntinėti kitais metais.

Adresai

REDAKTORIAUS ADRESAS:

Pr. Naujokaitis, 59 So. 3rd St., Brooklyn 11, N. Y.

Tuo adresu siųsti tik rankraščius.

ADMINISTRACIJOS ADRESAS:

Eglutė, P. O. Box 22, Montello Station, Brockton 68, Mass.

Tuo adresu siųsti užsakymus ir prenumeratos pinigų.

RIVERSIDE, ILL.

Alp 17
Larch.

GABRIELIUS GERVILIA
116 E. QUINCY
RIVERSIDE, ILL.

90.744.38